

Chefsjustitieombudsmannen
Elisabet Fura

Anmälan mot Kriminalvården, häktet Sollentuna, om de rutiner som häktet tillämpar när ett beslag har hävts och föremålet i fråga ska lämnas ut till någon som är intagen i häktet

Beslutet i korthet: En häktesanställd har ifrågasatt de rutiner som häktet Sollentuna tillämpar när ett beslag har hävts och föremålet i fråga ska lämnas ut till någon som är intagen i häktet. Enligt anmälaren kvitteras föremålet av häktespersonalen och inte av den häktade personligen. I chefsJO:s beslut konstateras att det i rättegångsbalken inte finns något krav på att den som föremålet ska lämnas ut till personligen ska kvittera mottagandet. Det konstateras också att polisen i många fall gör betydligt mer än vad rättegångsbalkens regler kräver, vilket är att underrätta den hos vilken ett beslag har gjorts eller den som gör anspråk på föremålet om att beslaget har hävts och att föremålet kan hämtas. Mot bakgrund av de svårigheter som en person som är frihetsberövad kan ha att bevaka sina intressen ser chefsJO positivt på att polisen åtar sig att hjälpa till i dessa situationer. Polisens tillvägagångssätt väcker dock enligt chefsJO flera frågor. En fråga som väcks är t.ex. om det inte vore rimligt att låta den häktade själv få bestämma vad som ska hända med föremålet. En annan fråga som uppstår är hur ansvaret för förvaringen av ett föremål ser ut när föremålet lämnas eller skickas till häktet och inte tas emot av den häktade personligen. Det kan i sin tur ha betydelse om den häktade vill rikta ett skadeståndsanspråk mot den förvarande myndigheten. Sammanfattningsvis ser chefsJO att det finns flera tveksamheter kring hur polisen och Kriminalvården går till väga när ett beslag har hävts och föremålet i fråga ska lämnas ut till någon som är intagen i häkte. ChefsJO uttalar inte någon kritik mot hur myndigheterna i dag arbetar i dessa situationer men förutsätter att polisen och Kriminalvården gemensamt ser över hur man bör gå till väga för att åstadkomma rutiner som är väl fungerande och smidiga och som samtidigt garanterar att den enskildes intressen tas till vara.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 27 augusti 2013 klagade AA bl.a. på de rutiner som häktet Sollentuna tillämpar när ett beslag har hävts och föremålet i fråga ska lämnas ut till någon som är intagen i häktet. Hon anförde i huvudsak följande.

Hon är anställd på häktet Sollentuna. I november 2011 påtalade hon för sin chef att det behövs en rutin för hur personalen i häktets inpassering/inlämning ska hantera ”hävda beslag” från polisen. Hon hänvisade till att det enligt rättegångsbalken är den som äger godset som ska kvittera det personligen och inte häktespersonalen. Svaret hon fick var att en sådan rutin inte skulle fungera i ett så stort häkte. Den

rutinen fungerade dock bra tills en polis klagade till kriminalvårdschefen över att han borde få lämna hävda beslag i inlämningen. Kriminalvårdschefen informerade därefter polisen om att hävda beslag ska tas emot i inlämningen och att en kriminalvårdare ska kvittera den frihetsberövades gods. Det förekommer också att polisens beslagsenhet skickar hävda beslag som rekommenderade försändelser och att dessa levereras av posten till häktets godsmottagning. Kriminalvårdare har då kvitterat de rekommenderade försändelserna.

Till sin anmälan bifogade AA utskrift av flera e-postmeddelanden som skickats mellan anställda i häktet Sollentuna.

Utredning

Yttranden begärdes in från Kriminalvården och Rikspolisstyrelsen.

Kriminalvården uppmanades att yttra sig över det som anförts i anmälan om häktets hantering av föremål som polisen lämnar till häktet efter att beslag av föremålet hävts. Yttrandet skulle även belysa hanteringen när sådana föremål skickas med rekommenderade försändelser.

Rikspolisstyrelsen uppmanades att yttra sig över polisens hantering när föremål som varit i beslag ska återlämnas till någon som är häktad.

I remissvaret anförde Kriminalvårdens huvudkontor, genom enhetschefen BB, följande.

Sakförhållanden

Uppgifter om sakförhållandena har hämtats in från region Stockholm, som i sin tur hämtat in uppgifter från häktet Sollentuna genom t.f. kriminalvårdschef CC. För att få en samlad bild över vilka rutiner som finns på olika häkten angående hantering av hävda beslag har yttrande även hämtats in från övriga regioner. Genom utredningen har sammanfattningsvis följande kommit fram.

Region Stockholm

Enligt häktet Sollentunas rutin tar personalen i häktets reception alternativt inpasseringskontroll emot hävda beslag som lämnas in av polisen. Personalen kontrollerar att det hävda beslaget stämmer överens med polisens beslagsdokument och fyller i ett inlämningskvitto. Efter röntgen och kontroll lämnas beslaget tillsammans med beslagsdokumentet till förrådspersonalen som skriver in tillhörigheterna i förrådsrutinen. Inlämningskvittot över det hävda beslaget delges den intagne och lämnas sedan åter till förrådspersonalen för arkivering. Om polisen väljer att lämna över det hävda beslaget till den intagne personligen sker detta i besöksavdelningen.

En rekommenderad försändelse ställd till häktet kvitteras som mottagen av personal och lämnas därefter till förrådet för registrering i förrådsrutinen. Den intagne delges kvittot över det hävda beslaget. Om försändelsen är ställd till den intagne kvitteras den av honom.

Om den intagne önskar ta del av innehållet i beslaget har han möjlighet att ansöka om det. Rutinen med att personalen tar emot det hävda beslaget har tillkommit efter önskemål från polisen.

Övriga regioner

Vanligast förekommande förfarande när polisen kommer med ett hävt beslag till häktena är att den intagne, efter att genomgång av tillhörigheterna gjorts ur ett säkerhetsperspektiv, själv får kontrollera och kvittera det hävda beslaget. Frågan om den intagne ska ges rätt att inneha föremålet prövas sedan i sedvanlig ordning. Tillhörigheter som den intagne inte får inneha och som omhändertas av Kriminalvården skrivs därefter in i förrådsrutinen, ett kvitto skrivs ut och undertecknas av häktespersonal och den intagne. Vid ett antal av de större häktena är förfarandet i stället sådant att häktets personal (centralvakt/reception/kanslist) kvitterar godset och skriver in det i förrådsrutinen, varefter den intagne underrättas. Vill den intagne inneha något av föremålen prövas frågan i sedvanlig ordning.

Vad gäller hävda beslag som skickas med rekommenderad försändelse kan följande sägas. Majoriteten av häktena uppger att i den mån hävda beslag skickas till häktena så är de flesta rekommenderade försändelser adresserade till häktet. Häktespersonalen kvitterar då försändelsen varefter tillhörigheterna registreras i förrådsrutinen och den intagne delges kvittot över det hävda beslaget. För det fall ett signeringsblad medföljt godset lämnas detta tillsammans med kvittot från förrådsrutinen till den intagne för underskrift, varefter detta returneras till polisen. I den mån rekommenderade försändelser är adresserade direkt till den intagne uppger en övervägande majoritet av häktena att den intagne själv får kvittera försändelsen.

Författningsbestämmelser

Av 27 kap. 8 a § första stycket rättegångsbalken följer att när ett beslag har hävts ska, om föremålet inte ska lämnas ut till målsäganden eller någon som trätt i dennes ställe, föremålet lämnas ut till den hos vilken beslaget har gjorts. Gör denne inte anspråk på föremålet eller kan det inte utredas hos vem beslaget har gjorts, ska föremålet lämnas ut till den som gör anspråk på det om denne kan visa sannolika skäl för sin rätt till föremålet.

Av (RPSFS 2009:12) (FAP 102-2) framgår att om ett beslag har hävts och fråga uppkommer om att återlämna föremålet till någon som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller häkte eller på institution för sluten ungdomsvård, rättspsykiatrisk vård eller vård av unga, så bör kontakt tas med ansvarig föreståndare eller motsvarande för samråd om huruvida föremålet kan anses utgöra en säkerhetsrisk på anstalten, häktet eller institutionen och om hur föremålet i ett sådant fall lämpligen kan överlämnas dit.

Kriminalvårdens bedömning

Hantering av hävda beslag som lämnas in till häktena, alternativt skickas med rekommenderad post, skiljer sig åt mellan häktena. Någon enhetlig rutin som tillämpas vid samtliga häkten i landet finns inte. Skillnaderna i rutiner mellan häktena synes främst vara kopplade till häktenas storlek, geografisk närhet till polisen och de praktiska möjligheter som finns för att de intagna i alla lägen personligen ska få kvittera hävda beslag.

Kriminalvården kan inte finna grund i rättegångsbalkens bestämmelser om beslag för att hävda beslag med nödvändighet måste kvitteras av den person som ska erhålla godset. Oavsett hur rättegångsbalkens bestämmelser ska tolkas är det Kriminalvårdens uppfattning att det är den myndighet, eller företag, som avlämnar godset som bedömer vem som är behörig att kvittera för detsamma. Detta gäller oavsett om godset avlämnas av polisen personligen eller det skickas som en rekommenderad försändelse.

Rikspolisstyrelsen anförde i sitt remissvar, genom chefsjuristen DD, följande. (Det yttrande från Polismyndigheten i Stockholms län som nämns i remissvaret återges i delar längre fram i beslutet.)

Rikspolisstyrelsen hänvisar till den redogörelse som Polismyndigheten i Stockholms län lämnat i sitt yttrande, som här bifogas, gällande de närmare omständigheterna i ärendet.

Rättslig reglering

Av 27 kap. 8 a § rättegångsbalken (RB) följer att när ett beslag har hävts ska, om föremålet inte enligt 4 a § ska lämnas ut till målsäganden eller någon som trätt i dennes ställe, föremålet lämnas ut till den hos vilket beslaget har gjorts. Om den som ett föremål ska lämnas ut till enligt första stycket inte hämtar det, eller föremålet inte kan lämnas ut till någon enligt samma stycke, tillämpas lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegoods m.m.

Av 27 kap. 8 b § RB framgår att när ett föremål enligt 8 a § ska lämnas ut till den hos vilken beslaget gjorts eller den som gör anspråk på föremålet ska denne så snart som möjligt efter det att beslaget har hävts, underrättas om att föremålet kan hämtas och att det, om det inte hämtas, kan komma att säljas för statens räkning eller förstöras.

I 6 § förvaltningslagen (1986:223) stadgas att varje myndighet ska lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten.

Förfarande med egendom som tagits i beslag regleras i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förfarande med egendom som tagits i beslag, förverkats eller tagits i förvar (RPSFS 2009:12, FAP 102-2).

I 13 § stadgas att om beslaget hävs, ska det i beslagsloggaren antecknas uppgift om vem det hävs till.

Av de allmänna råden till 14 § framgår att om ett beslag har hävts och fråga uppkommer om att återlämna föremålet till någon som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller häkte eller på institution för sluten ungdomsvård, rättspsykiatrisk vård eller vård av unga, bör kontakt tas med ansvarig föreståndare eller motsvarande för samråd om huruvida föremålet kan anses utgöra en säkerhetsrisk på anstalten, häktet eller institutionen och hur föremålet i ett sådant fall lämpligen kan översändas dit.

Rikspolisstyrelsens bedömning

Rikspolisstyrelsen ställer sig i allt väsentligt bakom det Polismyndigheten i Stockholms län anför i sitt yttrande.

Liksom Polismyndigheten i Stockholms län konstaterar Rikspolisstyrelsen att det utöver 27 kap. 8 a och 8 b §§ RB inte finns någon reglering av hur det praktiskt ska gå till då ett beslagtaget gods som hävts ska lämnas över till någon som är häktad.

Återlämnande av ett föremål som varit taget i beslag till någon som är häktad kan ske på ett flertal olika sätt. Det kan personligen överlämnas till den häktade eller det kan lämnas till personalen på häktet för vidare befordran till den häktade. Föremålet kan också lämnas bland den häktades tillhörigheter på häktet eller skickas med rekommenderat brev.

Rikspolisstyrelsen anser liksom Polismyndigheten i Stockholms län att polismyndigheten och Kriminalvården i enlighet med 6 § förvaltningslagen ska hjälpa varandra och möjliggöra att hävt gods lämnas över till häktade på smidigast möjliga sätt.

I underyttrandet från Polismyndigheten i Stockholms län anförde biträdande läns-polismästaren EE bl.a. följande.

Polismyndigheten har inhämtat upplysningar från Västerorts polismästardistrikt, Norrorts polismästardistrikt, Södertörns polismästardistrikt, länskriminalpolisavdelningen och funktionsansvarig för utredning och lagföring.

— — —

Södertörns polismästardistrikts bedömning

Vid vissa tillfällen har godspersonal gått över med godset och lämnat detta personligen till den frihetsberövade vid häktet i Huddinge. Den frihetsberövade har ibland uppgett att denne inte är intresserad av att få tillbaka godset men vid flera tillfällen har den frihetsberövade och godspersonal kommit överens om tid och datum när det är möjligt att hämta godset hos polisen. Ibland lämnas även fullmakt till annan person som då har möjlighet att hämta ut godset för den frihetsberövades räkning. Godspersonal har i vart fall som rutin att aldrig skicka över hävt gods som ska utlämnas till häktet i Huddinge utan istället har befattningshavarna vid godsgruppen valt att gå över till häktet personligen och lämna godset då detta ligger bredvid polisstationen i Flemingsberg.

Länskriminalpolisavdelningens och funktionsansvarigs för utredning och lagföring bedömning

När är ett föremål som varit taget i beslag ska återlämnas genom länskriminalpolisens försorg till någon som är häktad sker det oftast med rekommenderat brev och ibland genom att polispersonal åker till häktet. Innan åtgärd vidtas kontaktas aktuellt häkte för att kontrollera om personen som beslaget ska lämnas till befinner sig där. Om föremålet skickas med rekommenderat brev, t.ex. när föremålet är värdefullt, bifogas en förteckning över vad brevet innehåller. För det fall polispersonal åker till häktet lämnas föremålet som varit taget i beslag till häktesvakten, som kvitterar att denne mottagit föremålet på en kvittens som polispersonalen har med sig varpå vakten sedan erhåller en kopia av kvittensen. Därefter dokumenterar även vakten att denne mottagit föremålet på en kvittens som häktet har, som också skrivs under av en annan vakt vid häktet. Polispersonalen får sedan en kopia av kvittensen. Varje myndighet erhåller således två kvittenser avseende häktespersonalens mottagande av föremålet. Polispersonalen sätter sedan in dessa kvittenser i en kvittenspärm vid beslagsgruppens expedition, som sparas där i tio år. Förfarandet med kvittenserna har kontrollerats med arkivarie vid polisen.

Redovisat tillvägagångssätt bedöms lämpligt med hänsyn till att häktesvakten enligt den uppgift som polispersonal fått från Kriminalvården alltid måste kontrollera den intagnes post innan den överlämnas till denne. Vidare uppmanas polispersonalen att tala om för vakten vilken typ av föremål som avlämnas, eftersom de inte vill få in knivar och andra farliga föremål på området. För polisens del torde det inte ha någon betydelse om föremålet lämnas direkt till den häktade eller via häktesvakten, då polisen måste kunna räkna med att häktesvakten överlämnar föremålet till rätt person såvida inte hinder mot det föreligger enligt de regler som Kriminalvården har att följa.

Västerorts polismästardistrikts bedömning

Med undantag från häktet Kronoberg (där samtliga beslag lämnas till den intagne personligen) är gängse rutiner på övriga häkten i Stockholms län följande. Polispersonal går till receptionen/inpasseringskontrollen vid det aktuella häktet. Där skriver kriminalvårdspersonalen ett kvitto på att de mottagit aktuella föremål vilket polispersonalen sedan tar med sig och bifogar dokumentationsunderlaget gällande beslagets återlämnande.

Enligt gods- och beslagsgruppen fungerar dessa rutiner problemfritt med undantag för häktet Sollentuna.

Gods- och beslagsgruppen upplever att det från häktet Sollentuna framkommer olika budskap gällande häktets rutiner och att det varierar från gång till annan om något gods får lämnas eller inte. Synpunkter gällande detta har lämnats i form av promemorior från gods- och beslagsgruppen till häktet Sollentuna.

Med anledning av nämnda PM upprättades en skrivelse från kriminalvårdschefen och kriminalvårdsinspektören för aktuellt häkte i november 2011 i syfte att försöka klargöra aktuella rutiner. Trots nämnda skrivelse upplevs problemet kvarstå än i dag. Vid vissa tillfällen lämnas gods över till kriminalvårdspersonal, andra gånger vägrar

aktuell personal ta emot gods med hänvisning till att de då bryter mot reglerna i rättegångsbalken och hänvisar till att tid med den intagne ska bokas för att denne personligen måste kvittera godset som hävts åter.

Sammanfattningsvis upplevs de oklara rutinerna på häktet Sollentuna, gällande återlämnande av hävt gods till intagna, som ett problem vilket skapar osäkerhet och omfattande merarbete för berörd polispersonal.

Norrorts polismästardistrikts bedömning

Sedan november 2011 har det funnits en rutin kring hantering av beslag som ska lämnas till den som är häktad. Denna rutin har inneburit att polisen har haft med sig det beslagtagna godset till häktet i Sollentuna och lämnat det till häktespersonal vid inpasseringskontrollen. Häktespersonalen har lämnat ett kvitto på att beslaget tagits emot men har inte kvitterat beslaget på polisens kvittensblankett utan använt sig av ett eget kvitto där polisens namn och distrikt har antecknats och i övrigt inga andra personuppgifter.

Dock har det varit vissa problem med denna rutin och den har inte fungerat fullt ut. Detta beroende på att viss häktespersonal inte har velat ta emot beslag utan hänvisat polisen till att överlämna beslaget personligen till den intagne och att den intagne ska kvittera sitt beslag.

Polismyndighetens bedömning

Polismyndigheten i Stockholms län konstaterar att det inte finns någon närmare reglering, utöver vad som framgår av 27 kap. 8 a och 8 b §§ RB, över hur det praktiskt ska gå till då ett beslagtaget gods ska lämnas över till den som är häktad. Det finns inget krav på att den som tar emot hävt gods personligen ska med de olika godspunkterna. Det får förutsättas att hävt beslag som skickas med rekommenderat brev till häktet eller att hävt beslag som lämnas till häktespersonal når den häktade personen. Polismyndigheten har ingen erfarenhet av att det inte skulle vara på detta sätt.

Som framgått ovan hanteras hävt beslag till häktade personer på flera olika sätt. Det kan skickas med rekommenderat brev till häktet, lämnas till den häktade personligen, lämnas bland den häktades tillhörigheter på häktet eller lämnas till häktespersonalen för överlämnande till den häktade.

Polismyndigheten anser att denna hantering normalt fungerar väl, men att det funnits vissa problem vid överlämnande av gods till häktade personer vid häktet Sollentuna. Som beskrivits ovan har dessa problem tagits upp med häktet i Sollentuna som i november 2011 i ett PM beskrivit hur rutinerna ska fungera i dessa fall. Antingen kan godset lämnas över till den häktade personligen eller så kan godset lämnas till häktespersonalen. Trots detta har problemen fortsatt då viss häktespersonal krävt att godset ska kvitteras av den häktade personligen annars skulle man bryta mot rättegångsbalkens regler, likt AA framfört i sin JO-anmälan. Polismyndigheten i Stockholms län anser inte att rutinerna som häktet Sollentuna tagit fram strider mot rättegångsbalkens regler.

Polismyndigheten anser att Polisen och Kriminalvården i enlighet med 6 § förvaltningslagen ska hjälpa varandra så mycket det är möjligt och därvid se till att hävt gods kan lämnas över till en häktad person så smidigt som möjligt. Detta är till fördel såväl för den häktade som för de inblandade myndigheterna. Om samtlig personal vid häktet Sollentuna tillämpar de rutiner som häktet tagit fram i november 2011 vore de problem som beskrivits ovan lösta.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Rättslig reglering

Av 27 kap. 8 a § första stycket rättegångsbalken (RB) följer att när ett beslag har hävts ska föremålet, enligt huvudregeln, lämnas ut till den som beslaget har gjorts

hos. I dessa situationer ska den som beslaget har gjorts hos underrättas om att föremålet kan hämtas (se 27 kap. 8 b § RB). Sådana underrättelser ska, enligt samma bestämmelse, ske så snart som möjligt efter det att beslaget har hävts. Den som underrättas ska också upplysas om att föremålet kan komma att säljas för statens räkning eller förstöras om det inte hämtas.

I 1 § förordningen (2009:1170) om fullgörande av underrättelseskyldighet i vissa fall när ett beslag har hävts regleras vem som ansvarar för att lämna en underrättelse enligt 27 kap. 8 b § RB. Av bestämmelsen följer att underrättelseskyldigheten ska fullgöras av den myndighet som förvarar föremålet.

Av 27 kap. 10 § RB följer att föremål som tagits i beslag ska vårdas väl. Noggrann tillsyn ska hållas över att föremålet inte byts ut, förändras eller utsätts för annat missbruk.

Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207) ska staten ersätta sakskador eller rena förmögenhetsskador som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. Bestämmelsen gäller således bl.a. för polisens och Kriminalvårdens verksamhet.

I de allmänna råden till 13 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förfarande med egendom som tagits i beslag, förverkats eller tagits i förvar (RPSFS 2009:12, FAP 102-2) ges närmare anvisningar om hur polisen praktiskt ska gå till väga vid hantering av beslag. Där anges bl.a. att när ett föremål som varit taget i beslag lämnas ut bör mottagaren uppmanas att granska föremålet. Om mottagaren framför klagomål på föremålets skick bör polismyndigheten dokumentera uppgifterna.

I 3 kap. häkteslagen (2010:611) finns bestämmelser om befordran, kvarhållande och granskning av försändelser till de som är intagna i häkte. Av 3 kap. 6 § häkteslagen följer att försändelser till en intagen från en svensk myndighet ska vidarebefordras utan granskning. Om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare av försändelsen är oriktig ska försändelsen dock inte vidarebefordras till den intagne utan hållas kvar. Enligt 3 kap. 8 § häkteslagen får en försändelse som hålls kvar inte granskas utan den intagnes medgivande, om det inte är absolut nödvändigt av säkerhetsskäl. En försändelse från en myndighet får, enligt samma bestämmelse, endast granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

Av 7 § häktesförordningen (2010:2011) följer att den intagne ska underrättas när tillhörigheter som den intagne inte får ta emot och inneha omhändertas enligt 2 kap. 12 § häkteslagen. De omhändertagna tillhörigheterna ska vidare, enligt samma bestämmelse, dokumenteras. Enligt 8 § häktesförordningen ska de omhändertagna tillhörigheterna förvaras på ett betryggande sätt.

Tillvägagångssättet när ett beslag har hävts och föremålet i fråga ska lämnas ut till någon som är intagen i häkte

Polisens skyldigheter när ett beslag har hävts

Som redovisats ovan finns det en lagstadgad skyldighet att underrätta den som ett beslag har gjorts hos eller den som gör anspråk på föremålet om att beslaget har hävts och att föremålet kan hämtas. Underrättelseskyldigheten ska fullgöras av den myndighet som förvarar föremålet i fråga, dvs. i de flesta fall polisen. Det är också reglerat i lag till vem ett beslagtaget föremål ska lämnas ut när beslaget hävts. Där- emot finns det inte någon bestämmelse i rättegångsbalken om hur det praktiskt ska gå till när ett beslag har hävts och föremålet ska lämnas över till någon som är häktad. Det finns således inte något krav i rättegångsbalken på att den som föremålet ska lämnas ut till personligen ska kvittera mottagandet av föremålet. Detta innebär att det exempelvis måste vara möjligt för den som föremålet ska lämnas ut till att ge någon annan fullmakt att hämta ut eller ta emot föremålet.

Polisens serviceåtgärder gentemot intagna i häkte och problem som kan uppstå

Av utredningen i ärendet framgår att det inom samtliga polismästardistrikt som yttrat sig i ärendet förekommer att polisens personal vidtar aktiva åtgärder för att återlämna föremål som varit tagna i beslag till någon som är häktad. Återlämnandet sker – enligt yttrandet från Polismyndigheten i Stockholms län – på flera olika sätt, t.ex. genom att föremålet överlämnas personligen till den häktade eller lämnas till häktespersonalen för vidarebefordran till den häktade. Enligt polismyndigheten skickas föremål också med rekommenderat brev. Sammanfattningsvis kan det konstateras att polisen i många fall gör betydligt mer än att underrätta den som ett beslag har gjorts hos eller den som gör anspråk på föremålet om att beslaget har hävts och att föremålet kan hämtas. Polisen gör alltså i dessa situationer mer än det som de är skyldiga till enligt rättegångsbalkens regler. De åtgärder som polisen vidtar måste rimligen betraktas som en ren serviceåtgärd. Mot bakgrund av de svårigheter som en person som är frihetsberövad kan ha att bevaka sina intressen ser jag positivt på att polisen åtar sig att hjälpa till i dessa situationer. Polisens tillvägagångssätt väcker dock flera frågor.

En fråga man kan ställa sig är om det inte vore rimligt att låta den häktade själv få bestämma vad som ska hända med föremålet. Det är inte alls självklart att den häktade vill att föremålet ska lämnas eller skickas till häktet för att förvaras där. Den häktade kan i stället vilja genom fullmakt ge en annan person i uppdrag att hämta föremålet hos polisen. Den häktade kanske inte ens vill ha föremålet eller förklarar att han eller hon föredrar att själv hämta det hos polisen vid en senare tidpunkt. Södertörns polismästardistrikt har i sitt yttrande beskrivit att dessa varianter förekommer i deras hantering av hävda beslag.

En annan fråga som uppstår är hur ansvaret för förvaringen av ett föremål ser ut när föremålet lämnas eller skickas till häktet och inte tas emot av den häktade personligen. Om den häktade inte getts möjlighet att granska föremålet i samband med att polisen lämnade det ifrån sig måste det rimligtvis kunna uppstå tvister om i vilket skick föremålet var när det överlämnades från polisen till häktet. Om den häktade

hävdar att föremålet har skadats, bytts ut eller förvanskats under tiden från det att det togs i beslag tills han eller hon tog emot det personligen kan det vara svårt att klargöra om ansvaret ligger hos polisen eller hos Kriminalvården. Det kan uppstå frågor om vilken myndighet som den enskilde ska rikta ett skadeståndsanspråk mot enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen. De problem som beskrivits här gör enligt min mening att man kan ifrågasätta lämpligheten i en rutin som innebär att föremål lämnas av polisen till häktespersonalen. Om det av någon anledning inte är möjligt för polisen att lämna föremålet vid ett personligt möte med den häktade bör man överväga om den häktade ska erbjudas möjlighet att lämna en fullmakt åt häktespersonalen att ta emot föremålet. I annat fall får man kanske lämna ut föremålet på något annat sätt.

Majoriteten av häktena har uppgett att i den mån hävda beslag skickas till häktena är de flesta rekommenderade försändelserna adresserade till häktet. Om en rekommenderad försändelse är adresserad till häktet kan det inte finnas något hinder mot att häktespersonalen tar emot försändelsen. Om en rekommenderad försändelse däremot är adresserad till den häktade framstår det som rimligt att kräva att den häktade antingen själv kvitterar försändelsen eller ger häktespersonalen uppdrag att ta emot den.

Jag vill i detta sammanhang även peka på ytterligare ett problem. Om polisen skickar ett föremål i en försändelse som är adresserad till den häktade har Kriminalvården enligt huvudregeln i 3 kap. 6 och 8 §§ häkteslagen inte rätt att granska försändelsen. Enligt vad JO uttalat tidigare ska den häktade ges möjlighet att ta del av en försändelse från en myndighet utan att personalen är närvarande (se bl.a. JO 1994/95:175). Jag föreställer mig att det kan ställa till problem om försändelsen innehåller ett föremål som inte bör komma in till den häktade, t.ex. vapen, verktyg och mobiltelefoner. Visserligen kan häktet vid en innehavsprövning vägra den häktade att inneha försändelsens innehåll i sitt bostadsrum om det skulle äventyra ordningen eller säkerheten (2 kap. 11 § häkteslagen). Det kan dock framstå som olyckligt att farliga eller på annat sätt olämpliga föremål över huvud taget kommer in till häktet.

Av yttrandet från Polismyndigheten i Stockholms län framgår att det funnits vissa problem vid överlämnande av föremål till häktade som vistas i häktet Sollentuna. Uppenbarligen kommer det motstridiga budskap från häktet om vilka rutiner som gäller där. De motstridiga budskapen ger – enligt nämnda yttrande – upphov till problem, osäkerhet och merarbete för såväl polis- som häktespersonal.

Sammanfattande slutsatser

Av utredningen framgår att de rutiner som gäller när ett beslag har hävts och föremålet i fråga ska lämnas ut till någon som är intagen i häkte ser olika ut vid olika häkten och polismyndigheter i landet. Det kan konstateras att det uppstår problem när föremål ska lämnas till häktet Sollentuna. Jag har vidare pekat på att det verkar finnas flera allmänna tveksamheter kring hur polisen och Kriminalvården går till väga när ett beslag har hävts och föremålet i fråga ska lämnas ut till någon som är

intagen i häkte. Jag ser ingen anledning att kritisera polisen eller Kriminalvården för hur myndigheterna i dag arbetar i dessa situationer. Jag ser det inte heller som min uppgift att inom ramen för detta beslut ta ställning till hur dessa frågor ska lösas. Jag förutsätter i stället att polisen och Kriminalvården gemensamt ser över hur man bör gå till väga för att åstadkomma rutiner som är väl fungerande och smidiga och som samtidigt garanterar att den enskildes intressen tas till vara.

Jag har i ärendet samrått med justitieombudsmannen Cecilia Renfors, som har tillsyn över polisen.